

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Բալդվինի եկապեղիցիայի վերադարձը.— „Morgenblatt“-ի մէջ տպուած է Բալդվինի տուած հեռագիրը, որով նա յայտնում է, թէ նրա ջանքերը թափանցելու հիւսիսային բևեռը պարզելն անցան: Բայց Բալդվինը չի յուսահատուում և մտադրութիւն ունի 1903 թ. շարունակելու իւր ճանապարհորդութիւնը դէպի հիւսիսային բևեռը: Բալդվինը կառուցել է երեք մեծ պահեստներ, որոնք պէտք կգան յաջորդ հետազոտութեան համար: Քրանց Յովսէփի երկրի մօտի տարածութիւնը 1901 թ. աշնանը բռնուած էր սառուցով, այնպէս որ չողենաւ չէր կարող անցնել: Էկապեղիցիան բոլոր իւր պաշարն ու քարածուխը սպառեց, ձիերի և շների ուտելիքն էլ համարեա բոլորովին վերջացել էր, և նա ստիպուած էր վերադառնալ: Բալդվինը վերցրել է բևեռային կեանքից մի քանի կինեմատօգրաֆիական պատկերներ: Նա հասել է հիւս. լայն. 810 և 44:

Լուսնի մասին.— Յայտնի է, որ մեր երկրի արեանեակը՝ լուսինը, համեմատած միւս մոլորակների հետ, շատ և շատ մօտ է գտնուում մեր երկրագնակին, ուստի և աստղաբաշխները խոշոր հեռադիտակների օգնութեամբ այս մոլորակի մակերևոյթը շատ բաւարար կերպով ուսումնասիրել են: Ամէնքի համար հետաքրքրական մի հարց կլինի ուրեմն, թէ ինչ մեծութեան է այն ամենափոքր առարկան, որ ներկայումս հեռադիտակների միջոցով լուսնի վրայ կարող ենք տեսնել:

Այս հարցը շատ է զբաղեցրել յայտնի աստղաբաշխ Պիկկերինգին, որ առանձին եռանդով տարիներ շարունակ զիտել է լուսինը շատ խոշոր հեռադիտակով. դիտողութիւնների համար նա ընտրել էր Պերուի Անդերի վրայ (1,228 սաժ. բարձր ծովի մակերևոյթից) գտնուող դիտարանը, որտեղ չափազանց մաքուր, թափանցիկ և հանդարտ օդ է լինում: Ինքը դիտողը հաւատացնում է, որ երբէք ոչ մի աստղաբաշխ լուսինը այնքան պարզութեամբ և որոշակի չի տեսել, որչափ ինքը. նրա հաշուելով դուրս է գալիս, որ իւր հեռադիտակի օգնութեամբ լուսինը այնպէս պարզ կարելի է տեսնել, ինչպէս ուրիշ մարդիկ հասարակ աչքով կարող

էին տեսնել, եթէ լուսինը իսկականից հարկւր անդամ ունէի մօտիկ լինէր մեզ:

Ամենափոքր առարկան, որ Պիկկերլինզը բոլորովին պարզ տեսնէ է լուսնի վրայ, ունեցել է 180 մետր (90 սաժ.) տրամագիծ:

Ներկայումս գոյութիւն ունեցող հեռադիտակներից ամենախոշորը, որ գտնուում է Հիւսիսային Ամերիկայի ամենագլխաւոր դիտարանում, պարզ եղանակին լուսնի մակերևոյթի վրայ կարող է ցոյց տալ 100 մետր տրամագիծ ունեցող առարկաներ, իբրև փոքրիկ կէտեր:

Սրանից հետեւում է, որ երկրիս ամենամեծ շինութիւնները, ինչպէս օրինակ Հռոմի Պօղոս—Պետրոսի տաճարը և ուրիշ հսկայական շինութիւններ, լուսնից նոյն հեռադիտակով փոքրիկ կէտերի չափ կերեային: Զիկագօն և Բերլինի պէս մեծ քաղաքների ծաւալի կողմից կրած զգալի փոփոխութիւնները պէտք է որ նկատելի լինէին լուսնի ընակիչների համար, ինչպէս և լուսնի մակերևոյթի արտաքին ձևի փոփոխումները մենք էլ կնկատենք. բայց իրօք մինչև օրս լուսնի վրայ այնպիսի բան չի նկատուել, որ ապացուցանի թէ բանաւոր էակներ են ապրում այնտեղ: Ընդհակառակն, բոլոր եզրակացութիւնները պարզ ցոյց են տալիս, որ մարդու նման կենդանի արարածներ այնտեղ ոչ միայն չկան, այլ և չեն էլ կարող լինել:

Յայտնի է, որ լուսնի վրայ չկան իրար հետ միացած ջրային տարածութիւններ, ոչ էլ ծովեր, դետեր և մթնոլորտ: Այսպիսով օդով շնչող էակները լուսնի վրայ չեն գտնի իրանց գոյութեան ամենաանհրաժեշտ պայմանը:

Ինչ վերաբերում է այն բանին, թէ արդեօք լուսնի վրայ, երբ այնտեղ ջուր և օդ կուր, կենդանի էակներ կային,—արդէն ուրիշ հարց է, որ մենք սփ կարող ենք հաստատել, ոչ էլ մերժել, քանի որ նրանց գոյութեան անհերքելի հետքեր չենք նկատում:

Մեզ միայն յայտնի է, որ լուսնի վրայ բարեխառնութեան պայմանները չափազանց ինքնուրոյն են, որ առաջ է դալիս մըթնոլորտի բացահայտութիւնից, բացի սրանից, լուսնի մակերևոյթի իւրաքանչիւր կողմը 15 օր շարունակ արեւից տաքանում է, իսկ յետոյ նոյնքան ժամանակ խաւարի մէջ է ընկղմւում: Հերշելը ենթադրում է, որ 15 օր շարունակ տաքանալուց լուսնի մակերևոյթը չափազանց տաքանում է. իսկ Լըրիկսոնը, ընդհակառակն, պնդում է, որ թէպէտ արեւը այդքան երկար ժամանակ անընդհատ լուսաւորում է լուսինը, բայց և այնպէս այդ ժամանակ էլ լուսնի վրայ չափազանց ցուրտ պիտի լինի՝ մթնոլորտի և ուրիշ պայմանների բացահայտութեան շնորհիւ, որոնց կարելի է մեր լեռ-

նաշղթաների ձիւնապատ դադաթների վերայ տիրող պայմաններին համեմատել:

Միայն ամենավերջին ժամանակներս ամերիկացի Ֆրանկ Ֆերլին իւր հետազոտութիւններով կարողացաւ վճռել այս վիճելի հարցը: Ամէնից առաջ նա հետազոտեց երկրի ձիւնապատ հարթութիւնների տաքութեան ճառագայթները, յետոյ ուսումնասիրեց զանազան տեսակ քարերի անդրադարձման ոյժը և վերջապէս գտաւ, թէ երկրի մթնոլորտը ինչպէս է ներգործում տաքութեան ճառագայթների թափանցելու վրայ, այս ճանապարհով հետևեալ եզրակացութիւններին յանդաւ:

Լուսնի վրայ բարեխառնութիւնը գիշերով սառչելու կէտից 180° ցած է իջնում, մի բան, որ երկրագնդի մակերևոյթի վրայ ոչ մի տեղ չի լինում: Արեւագալին բարեխառնութեան աստիճանը այդքան է ցոյց տալիս, որից յետոյ քիչ—քիչ բարձրանում է, իսկ կէսօրին, երբ արեւը ամենաբարձր կէտին է հասնում, բարեխառնութիւնը բարձրանում է 105°. իսկ նշանակում է թէ լուսնի մակերևոյթը եռացած ջրի բարեխառնութիւնից էլ շատ է տաքանում: Երբ արեւը թեքում է դէպի արեւմուտք, բարեխառնութիւնը արագութեամբ իջնում է այնպէս, որ դեռ արեւ չմտած՝ սառչելու սահմանից էլ իջնում է: Սրանից պարզ հետևում է, որ լուսնի մակերևոյթի այն տեղերում, որտեղ կէսօրին արեւը հորիզոնից շատ է բարձրանում, այն աստիճանի սաստիկ շոգ է լինում, որ դերագանցում է հռացող ջրի բարեխառնութեան և միայն ծայրի բեռային երկրները օրուայ ընթացքում այնպիսի բարեխառնութիւն ունին, որ տանելի է մարդկային էակների համար: Բայց հազիւ թէ լուսնի վրայ գիշեր ժամանակ որևէ միջոց հնարաւոր լինի կենդանի մարմնի կեանքը պահպանել մեռելային ցրտից: Այս բոլորի շնորհիւ լուսնի վրայ բարձր տեղակի բոյսեր էլ չեն կարող լինել, որովհետև թէ կէսօրուայ սաստիկ շոգից կոչնչանային և թէ գիշերուայ աներևակայելի ցրտութիւնից, էլ չեն կրկնում, որ լուսնի վրայ ոչ ոք կայ և ոչ էլ ջուր:

Եւ այսպէս, լուսնի մակերևոյթը մեռելային, անջրդի անապատ է, ուր ցերեկով տոչորւում է արևի այրող ճառագայթների տակ, իսկ գիշերով նոյն մակերևոյթը անսովոր սառնամանիքների է ենթարկւում՝ սառնամանիքների, որոնք անհամեմատ աւելի դաժան են Սիբիրի ամենահիւսիսային հարթութիւնների ձմեռուայ սառնամանիքներից:

Հրաբխային գործունեութիւնը լուսնի վրայ.—Եթէ հաւատանք յիշեալ աստղաբաշխ պրոֆէսոր Պիկկերինգին, ներկայումս լուսնի վրայ ահագին յեղափոխութիւն է կատարուում, որ միշտ բարեյաջող հետեանքներ չի ունենում: Մեր երկրի հաւատարիմ արեանեակի վրայ այնպիսի երևոյթներ են տեղի ունենում, որոնք ասպացուցանում են, թէ կեանքը վերջնականօրէն հանգած չէ նրա վրայ: Հին հրաբխային բերանները անյայտանում են, նորերը յայտնւում են. այստեղ—այնտեղ սկսում են կաղմուել զարմանալի սպիտակ ըծեր, որոնք կարող են սառուցի և ձիւնի տեղ ընդունուել: Լուրջ ուշադրութեան արժանի է այն հանգամանքը, որ հրաբխային բերանները մոլորակի վրայ փոփոխւում են, այն ինչ հազարաւոր տարիներ շարունակ մենք սովորել ենք լուսինը մեռած և հանգած համարել: Պիկկերինգի կարծիքով լուսնի վրայ ներկայումս նկատելի է չափազանց սաստիկ հրաբխային գործունէութիւն և դեռնի տատանում, որոնք ամենայն հաւանականութեամբ մի քանի տարի կշարունակուեն: Եթէ լուսինը յաջողութեամբ դուրս գայ այդ ճգնաժամից և ազատուի կտոր—կտոր լինելուց, այն ժամանակ նա կվերածնուի և աւելի կատարեալ ձև կընդունի՝ բուսականութեամբ կծածկուի և ամէն տեսակ կենդանական ցեղերի համար բնակարան կդառնայ: Արդէն ձիւնի և սառոյցի երևալը լուսնի ասպառայ կեանքի համար նոր շրջան է ստեղծում, որովհետև այդ նշանակում է, թէ նրա շուրջը կազմուել է մթնոլորտ: Հասարակածին մօտ գտնուած մի քանի տեղ Պիկկերինգը հէնց հիմա գտել է ինչ որ կանաչ բան, որ պէտք է բուսականութիւն լինի: Նրա ասելով, այս կանաչը անընդհատ մեծանում է և թերևս մի քանի տարուց յետոյ, երբ հրաբուխները կվերջացնեն իրենց զօրեղ գործունէութիւնը, կծածկի լուսնի ամբողջ տեսանելի մակերևոյթը: Իհարկէ, ներկայումս լուսնի վրայ չկան ոչ գաղաններ, ոչ էլ մարդիկ, բայց Պիկկերինգը ամենեւին չի կասկածում, որ նրանք կերևան այնտեղ. նա ընդունում է նմանապէս, որ լուսնի վրայ կենդանական կեանքը աւելի առաջ գոյութիւն ունէր, քան երկրիս վրայ յայտնուեցաւ առաջին մամօնտը: Իբրև եղբակացութիւն նա տալիս է մի տեսութիւն, որը նրա կարծիքով հաստատուում է լուսնի վրայ կատարուող երևոյթներով: Նա ենթադրում է, որ մոլորակները վրայ ժամանակի ընթացքում իւրաքանչիւր օրգանական կեանք մեռնում է, և որ նախկին կենդանի տարրերը մի քանի միլիոն տարիներ ընթացքում տարածութեան մէջ թափառում են նոր ոյժերով նոր կեանքի համար վերածնուելու: Այն ժամանակ հանգած հրաբուխները նորից բորբոքւում են, կեղևը պատուում է,

և հնաւուրց մոլորակը՝ Փիւնիկի նման, կրակի հեղեղներով ոռոգուած՝ նորից վերածնւում է:

Ամերիկացի հնդիկները հրաւերում.— Միացեալ նահանգների նախագահը մեծ հրաւերք ունէր: Հրաւիրուածների մէջ կային և մի քանի հնդիկ առաջնորդներ: Ճոխ ընթրիքին կարմրամորթները իրանց շատ ծանր էին պահում և ոչ մի կերպ չէին ցոյց տալիս, թէ իրանց համար անսովոր շրջանի մէջ են գտնւում: Նրանք անշարժ նստել էին իրանց տեղերը, քիչ էին խօսում և շատ ուտում: Երիտասարդ հնդիկ առաջնորդներից մէկը նկատում է, որ սպիտակները իրանց արիւնքների վրայ ինչ որ անձանօթ կերակրից վերցրին, դա մանանեխ էր: Ցեսնելով, որ սպիտակները նրանից շատ քիչ են վերցնում, նա եզրակացնում է, որ ուրեմն դա չարիքանց հագուածիւտ և թանդ կերակուր պէտք է լինի: Նա հետաքրքրութեամբ վերցնում է բաւականաչափ բաժին այս անձանօթ կերակրից և միանգամից տանում բերանը: Նոյն վայրէկանին նա զգում է, որ լեզուն սաստիկ այրւում է, բայց ամենաանխռով տեսքով քաջութեամբ կուլ է տալիս սարսափելի մանանեխը: Բայց այդքան հեշտ չէր արտասուքները պահել, որոնք մէկը միւսի հետեից թափւում էին նրա կարմիր թշերի վրայ: Նրա մօտ նստած ծեր հնդկացին տեսնելով այս բանը, հարցնում է, թէ ինչո՞ւ համար է լաց լինում:

— Ես լալիս եմ, պատասխանեց երիտասարդ առաջնորդը՝ որովհետեւ յիշեցի, թէ ինչպէս մի տարի առաջ խեղճ հայրս խեղդուեց Հուրօն լճի ալիքների մէջ:

Ծեր հնդկը ոչինչ չպատասխանեց, բայց ինքն էլ վերցրեց մանանեխ բաւական մեծ բաժին և ձգեց բերանը՝ ընկնելով իւր հարեանի պէս օրհասական վիճակի մէջ:

— Դո՛ւ ինչու համար ես լաց լինում, իւր կողմից նենդութեամբ հարցրեց երիտասարդ հնդիկը:

— Ես լաց եմ լինում նրա համար, հանգարտութեամբ վրայ բերեց ծերուկը, թէ ինչո՞ւ դու էլ հօրդ հետ միասին չխեղդուեցար Հուրօն լճի ալիքների մէջ:

Ֆոնօգրաֆը իբրեւ միջոց աղուեսներին գրաւելու.— Հիւսիսային Ամերիկայի Մէն նահանգում մի գիւղացի մեծ յաջողութեամբ օգտւում էր ֆոնօգրաֆից աղուէսներ որսալու համար: Տպաւո-

բելով ֆոնօգրաֆի մէջ թխսամօր կռկռոցն և ձաղերի ծածկոցը, նա թաղում է ֆոնօգրաֆը անտառում, իսկ յետոյ թակարդներ սարքելով՝ զոսանակով ֆոնօգրաֆը լարում է: Աերջինս կէտ ժամ շարունակ կռկռոցի և ծածկոցի նման ձայներ է հանում, այնպէս որ բաղմաթիւ ազուէսներ հրապուրուելով հաւաքւում են և ընկնում թակարդների մէջ: Այս որամիտ հնարագիտութեան շնորհիւ ամերիկացին կարճ միջոցում ապահովում է իրան:

Թանափի լիճը.—Հիւսիսային Ամերիկայի Կոլորադօ նահանգի ամենահետաքրքրական վայրերից մէկն է թանաքի լիճը, որի լայնութիւնը մօտ 40 ահր է և որ լցուած է թանաքանման հեղուկով: Լճի մակերևոյթը ծածկուած է հրաբխային մոխրի շերտով, մօտ կէս ոտնաչափ հաստութեամբ: Տեղ—տեղ լճի խորութիւնը հասնում է 300 ոտնաչափի, բայց կան տեղեր, որտեղ անկարելի է խորութիւնը գտնել: Լճին այս հեղուկը մատակարարող աղբիւրի մասին միայն ենթադրութիւն կայ և ոչ ոք ըստ երևոյթին չի իմանում, թէ ինչից է բաղկացած այս սև հեղուկը: Հնդկացիները պատմում են, որ նա գոյացած է հրաբուխների մէջ, դժուարում, տանջուող վատ հնդիկների արևունից: Հեղուկը այս լճից մի քանի անգամ տարել են հետադառնելու համար: Բամբակեայ գործուածքները, թրջուելով այս հեղուկի մէջ, պահպանում են նրա գոյնը մի քանի ամիս շարունակ, բացի սրանից նրանք փոքր ինչ կարծրանում են, կարծես թէ օսլայած լինեն:

Մի գիւտ Տելսօբուրգեան անցառում.—Մի քանի ժամանակ առաջ Աետոֆալիայում, Տելսօբուրգեան անտառում, գետինը փորելու ժամանակ մշակները տորֆի հատ շերտերի մէջ գտնում են հիանալի կերպով պահպանուած մի հին գերմանացի զինուորի զիակ:

Բժիշկներն ու մարգարան զինանականները դալով գիւտի տեղը, այն եզրակացութեան եկան, որ գտնուած զիակը նախնական տելսոններից մէկը պէտք է լինի, որոնց այնքան լաւ նկարագրում է Տակիտոսը: Մարմինը տորֆի շնորհիւ բոլորովին անարատ է մնացել. գիտնականները չափեցին մարմնի երկարութիւնը, հանեցին նրա պատկերը, իսկ շորերը, որոնք շատ ամուր էին մնացած, թէև գոյնը թուած, ուղարկուեցան Հաննովերի հնագիտական թանգարանը:

Ինչ որ ամենից զարմանալի է, այդ այն է, որ զինուորը թէև 2000 տարուց աւելի է հողի տակ դառնում, բայց այնպէս է երևում, իրը թէ նոր է դառնում։ միայն կաշին քիչ սևացել է և տեղ տեղ կնճռատուել, իսկ ատամները շատ սպիտակ են մնացել, երկար մազերը պահպանել են իրանց դեղեցիկ շէկ գոյնը։ Գիմագծերը խոշոր են և սրոշ։

Գերմանացին կլինի մօտ երեսուն տարեկան, ըստ ընթացիկ հասնում է 1,85 մետրի. նա ծածկուած էր մութ—կլնամոնադոյն բրդէ հաստ վերարկուով, որի վրայ դուրս էին բերուած զանազան նկարներ։ Ոտներին հագած ունէր կաշուէ սանդալներ, որոնց երկարութիւնը մօտ 1/2 արշին էր։

Լուրեր Սվերդրուպի մասին.— Յունիսի 24-ին, ն. տոմարով, ուղեղ չորս տարի լրացաւ այն օրից, երբ Նանսէնի հռչակաւոր ուղեկից կապիտան Օտտօ Սվերդրուպը հրաժեշտ տուաւ Խրիստիանիա քաղաքին և յայտնի «Ֆրամ» շոգենաւով ճանապարհ ընկաւ դէպի հիւսիսային բևեռ։ Հաշուով այս էկսպեդիցիան երեք տարի պիտի տևէր, ուստի գեռ անցնալ տարի նրա մասին լուրերի էին սպասում։ 1899 թուին լէյտենանտ Պլեքի էկսպեդիցիան վերջին անգամ տեսել էր «Ֆրամը» ֆուլ-կէ ֆիօրդում Գրենլանդիայի ափերի մօտ. բայց և այնպէս Նորվեգիայում հաստատապէս համոզուած են, որ Սվերդրուպի էկսպեդիցիան, հինգ տարուայ պաշար ունենալով՝ ամենայն յաջողութեամբ կվերադառնայ։

Մի նոր գործիք.— Երեւոստարդ Ֆրանսիացի ինժեներ Տրիւլսին նոր գործիք է հնարել, որին Ալեպոսիոպ անուն է տուել։ Այս գործիքը հնարաւորութիւն է տալիս տեսնելու, թէ ինչ է կատարուում ջրի մակերևոյթի վրայ, երբ նաւը դառնում է ջրի տակ։ Գործիքը նման է մի խողովակի, որի վերին ծայրը ջրին հաւասար մակերևոյթի վրայ է լինում, իսկ ստորինը ամփոփուում է ջրի տակ լողացող նաւի ներսում։ Որոշեալ կերպով դասաւորուած պրիզմաների օգնութեամբ ստացւում է մակերևոյթի վրայ եղող առարկաների և կատարուող գործողութիւնների անդրադարձում։

Մի քանի շաբաթ առաջ ջրի տակ «Դելֆին» նաւակի վրայ ամենայն յաջողութեամբ կատարուեցան նորահնար գործիքի փորձերը ծովային նախարարի ներկայութեամբ։ Ալեպոսիոպը

արդարացրեց հնարողի յոյսերը՝ շատ լաւ գործում էր, միջոց տալով նաւակի մէջ եղողներին հետեւելու այն բոլորին, ինչ որ հատարւում էր ջրի մակերևոյթի վրայ:

Զինաց ասուածոյ պատժուիլը.—Զինաստանի Տայդենդօնգ նահանգում երաշտ հար. նահանգապետը բազմաթիւ զոհեր էր մատուցանում վիշապներին աստուծուն և հինգ լճերի ու չորս ծովերի վիշապին, աղաչելով, որ անձրև ուղարկեն. բայց նրա զոհերը երևի չէին ընդունւում և նրա աղաչանքները անհետեանք էին մնում: Այն ժամանակ նահանգապետը զայրանում է և հրամայում մի թղթէ վիշապ պատրաստել: Մի քանի օրից յետոյ թղթէ վիշապը հանդիսաւոր կերպով դուրս է բերւում Շանխայի հարաւային դռներից, որտեղ նահանգապետը յայտնում է երկընքին, որ նա վճռել է վիշապին պատժել նրա համար, որովհետև նա մերժել էր իրան աղաչող ժողովրդին անձրև ուղարկել: Սրանից յետոյ առաջ եկաւ դահիճը կարմիր շորեր հագած, մօտեցաւ երաշտի վիշապին և եօթը տեղից նկզակով ծակեց նրան: Երկնքին և ուրիշ վիշապներին ուղղած աղօթքից յետոյ, նահանգապետը հրամայեց պատժուած վիշապին կրակի մօտնել:

Աչխերի յոգնածութեան դեմ միջոց.—Մի լրագիր հաղորդում է մի շատ հետաքրքրական միջոց աչքերի յոգնածութեան դէմ. այս միջոցը շատ հասարակ է և մեղանից ամէն մէկը կարող է փորձել: Նրա հնարողը, որի անունը յայտնի չէ, հետեւեալ կերպով գտաւ այդ միջոցը. մի անգամ ուշ երեկոյեան, երբ նա ջանասիրութեամբ աշխատում էր և գրում, ստիպուած էր իւր պարապմունքը ընդհատել, որովհետև աչքերը սաստիկ յոգնել էին: Պատահմամբ նրա հայեացքն ընկաւ գոյնդգոյն մետաքսի փնջի վրայ, որ նրա կինը սեղանի վրայ էր թողել: Մետաքսի պայծառ գոյները զգալի կերպով կազդուրեցին նրա յոգնած աչքերը, այնպէս որ մի քանի րոպէից յետոյ նա հեշտութեամբ կարողացաւ գործը շարունակել: Այս բանից յետոյ նա սկսեց փորձեր անել. իւր զբաւեղանի վրայ պայծառ մետաքսի զանազան փնջեր էր պահում և, ժամանակ առ ժամանակ նրանց վրայ նայելով, այլ ևս աչքերի յոգնածութիւն չէր զգում:

Բնութեան մի արտօրինակ երեւոյր.—Պրոֆեսոր Բուսսէլը, որ ամերիկացի գիտնականների հետ Անթիլեան կղզիներն յլրայ հետազոտութիւններ էր կատարում, հազորդում է մի տարօրինակ երեւոյթի մասին, որ նա տեսել է Սէն—Վինցենտ կղզու վրայ:

Սուֆրէներ հրաբուխից քիչ հեռու գտնւում է Վալլիքու գետի հովիտը: Երբ պրոֆեսոր Բուսսէլը մօտեցաւ այս հովտին, նրա առաջ բացուեցաւ մի աննման և վսեմ տեսարան: Հովիտը ամբողջ տարածութեամբ ծածկուած էր գոլորշու սիւներով, որոնք դուրս էին գալիս գետնի տակից, ինչպէս վիթխարի շոգեմեքենայի խցանքից, բարձրանալով մի քանի ոտնաչափ: Ամբողջ հովտի վրայ 15—20 մետր հաստութեամբ իջել էր հրաբխային ժայթուածք, որ արդելում էր մօտենալ գետին: Գետի մէջ ջուրը հասնելով հրաբխային այս տաք զանգուածին, սկսում էր եռալ և յետոյ գոլորշի դառնում: Հստով անձրև տեղաց և ամբողջ տեսարանը այնպիսի բարձր գոլորշու մէջ կորաւ, որ շուրջը այլ ևս ոչինչ չէր երեւում: Հողին մեծամեծ ամպերի ձևով բարձրանում էր մի քանի հազար ոտնաչափ վեր: Հողու այս հեղեղները գետնից այնպիսի ոյժով էին վեր քշւում, որ իրանց հետ բարձրացնում էին ահազին սև սիւներ, որոնք երևի կազմւում էին հեղուկ ցեխից, միևնոյն ժամանակ մեծ շատրուաններ սկսեցին բանել, որոնք մի քանի բոսկի ընթացքում 30 մետր բարձրութեամբ էին խփում:

Սովորաբար այս տեսակ շատրուանները նոր հրաբուխի դուրսացման նշան էին ընդունւում, բայց պրոֆեսոր Բուսսէլը, յենուելով իւր գիտողութիւնների վրայ, մերժում է այդ տեսութիւնը:

Գունաւոր անձրեւ.—Բելգիայում և Անգլիայում մօտերս գլուտել են ընտելեան հաղուադիւտ երեւոյթներից մէկը. Անգլիայում տեղացել է գեղին անձրև, իսկ Բելգիայում՝ սև: Թէ՛ մէկի և թէ՛ միւսի ժամանակ սարսափելի փոթորիկ է եղել:

Ի՞նչ է նշանակում այս երեւոյթը. արդեօք դեղին զանգուածը չի՞ բաղկացած ծծումբից, որ քամին քշել բերել է ճաղատ սարի հրաբուխից (Մարտինիկա կղզուց) Եւրոպա: Սակայն գիտունները հեռու են այս ենթադրութիւնից: Անրի Պարվիլը կարծում է, որ վերոյիշեալ հրաբուխից դուրս վիժած մոխիրը Եւրոպա հասնելու համար մի ամբողջ ամիս պիտի ճանապարհորդէր: Այն էլ կայ, որ թէպէտ հրաբխային ժայթքումները սարսափելի են եղել,

բայց մոխիրը այնքան բարձր չէր նետւում, որպէս զի կարողանար մինչև Եւրոպա հասնել: Պարվիլի կարծիքով, այս դեղին անձրեւը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ ջրի սովորական կաթիլների և դեղին փոշու խառնուրդ: այս դեղին փոշին էլ բոյսերից է վերև բարձրանում և քամին ցրում է չորս կողմը:

Ինչ վերաբերում է ու անձրեւին, նա պարունակում է իւր մէջ դործարանական մնացորդներ, որոնք դարձեալ սաստիկ քամու շնորհիւ վերև են շարժւում:

Իտալիայում յաճախ կարմիր անձրև է գալիս. այստեղ էլ անձրևի կաթիլները միանում են այն աւաղի հետ, որ սամումը Սահարայից Միջերկրական ծովի վրայով բերում է:

Նկանակի գուշակութիւնը.—1) Երբ արեւը ծագելիս շրջապատւած է թեթև, թափանցիկ ամպերով, երբ նա ոսկէ գնտի նման է, նշանակում է թէ լաւ օր կլինի. իսկ երբ ծագելիս ամպերով է շրջապատւած՝ անձրև կգայ:

2) Պարզ լուսինը դուշակել է տալիս լաւ եղանակ. լուսնի շուրջը ծիածանագոյն շրջանը խոնաւ եղանակի նշան է. եթէ շրջանը շատ մեծ է, գիւղացիների կարծիքով շուտով անձրև կգայ: Լուսնի դոյնն էլ նոյնպէս մեծ նշանակութիւն ունի եղանակը դուշակելու համար. մանաւանդ հարաւային երկրների բնակիչները դրան մեծ նշանակութիւն են տալիս: Իտալական առածն ասում է. «Գունատ լուսինը անձրև է բերում», կարմիրը՝ քամի, իսկ սպիտակը՝ պայծառ եղանակ:

3) Եթէ երկնքի վրայ բազմաթիւ ցրուած աստղեր են երևում, լաւ եղանակ կլինի կամ ցուրտ կանի. իսկ եթէ նրանք տեղ—տեղ միայն մութ երկնքի վրայ փայլում են, եղանակը կփոխուի և կամ անձրև կգայ: Ամառը եթէ Յարդագողի ճանապարհը պարզ նկատելի է, լաւ եղանակ է խոստանում:

4) Վարդագոյն երկինքը արեամտին յաջորդ օրուայ համար լաւ եղանակ է խոստանում, դեղինը՝ քամի, բաց դեղինը՝ անձրև, կարմիրը՝ սաստիկ քամի և անձրև: Արևածագին դորշագոյն կամ բաց կապտագոյն երկնքը նշան է լաւ եղանակի. իսկ մութ —կապտագոյնը՝ քամու. եթէ նա կարմիր և երկներանդի դոյն ունենայ, օրը առանց անձրևի և քամու չի անցնի:

5) Պայծառ ծիածանը խոնաւ եղանակի նշան է. եթէ առաւօտեան է երևում, պէտք է սպասել, որ լաւ եղանակ կանի, իսկ երեկոյեան՝ անձրև կբերի:

6) Թափանցիկ ամպերը լաւ եղանակի նշան են. ծանր, գէթ

ամպերը՝ քամու, արագ իջնողները՝ անձրևի։ Եթէ ամպերը դանադան ուղղութեամբ են գնում, հաւանական է, որ անձրև կգայ կամ քամին կփոխուի։ Երբ փերսածել ամպերը նեղ և երկար շերտի նման են ձգւում, դա նշան է թէ շուտով մըրիկ կամ անձրևախառն քամի կլինի։ Շերսածել ամպերը նշան են, որ մօտ օրերում երկարատե անձրևներ կգան. շերսային—կոյսանման ամպերը ենթադրել են տալիս յանկարծակի անձրև կարկուտի հետ միասին, տեղատարափ կամ արագ անցնող անձրև։

- 1) Եթէ եղեամբ մառախուղ է դառնում, անձրև կգայ։
- 2) Եթէ քամին ճանապարհները վրայ փոշի է պտտեցնում, փոթորիկ կամ անձրև կլինի։
- 3) Առաւօտեան որոտումը քամի է դուշակում, կէսօրին՝ անձրև, երեկոյեան մըրիկ. կայծակը ձմեռ ժամանակ նշան է քամու կամ մըրիկի։

Փարիզից ստացել եմ հետեւեալը՝ «Արարա»-ի էջերում
սպագրելու համար.

Ուրախութեամբ կիմանանք, որ ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Ս. Էջմիածնայ վանքը զարդանկարել տալու նպատակով, մասնաւոր նամակով մ' իր մօտ հրաւիրած է Ռարիզաբնակ Հայ տաղանդաւոր զարդանկարիչ պարոն Պէղիրճեան։

Որքան որ ալ ամեն Հայ արուեստասէր Հայրենակիցներու ծանօթ է պ. Պէղիրճեան, այնու հանդերձ շահեկան կը համարենք այս առթիւ մեր կողմանէ մէկ երկու խօսք ընել անոր նկարագրի, գործունէութեան և ընդգրկած մասնաճիւղին ընդարձակութեան մասին։

Պ. Պէղիրճեան արուեստագէտ մը ըլլալէ առաջ ճըշմարիտ Հայու օրինակելի տիպար մ' եղած է և անճնուէր անդամ մարդկութեան։ Իր դուստրն ու մանչ զաւակը իր հօգւովը կրթելէ ու դաստիարակելէ զատ, որոնք այսօր հրապարակի վրայ կը ճանչցուն իբրեւ արուեստագէտներ և պատուաւոր դիրք ունին օտարազգի շրջաններու մէջ, չէ մոռցած իր կարողութեան չափովը նիւթապէս և բարոյապէս մասնակցել մարդասիրական բաղմաթիւ